

rezervatima u SAD (Ribić), Značenje i funkcija mitskih toposa u okviru fenomena novokomponovane kulture (M. Stojanović), Moda, ideologija i politika. Odevanje Jovanke Broz (Velimirović), Predstave beogradskih srednjoškolaca o Evropi (S. Radović), Religija i rod: kritički osvrt na pristupe istrživanju (L. Radulović), Islamic Homosexualities (J. Čvorović), and Pogled unazad: antropološka analiza uvodjenja usmerenog obrazovanja u SFRJ (J. Bačević).

Under *Actualities*, Ana Prodanović writes about a conference organized by *Inicijativa za prevenciju HIV* among vulnerability groups, held in November 2006, while Miroslava Rajić presents Summer School of Anthropology, ethnography and comparative folklore, organized in 2006 by University in Janjina with collaboration of Conica municipality in Greece.

Reports and Critiques contain a report by Jelena Vasiljević, who reviews the books by Ivan Kovačević, *Tradicija modernog. Prilozi istoriji savremene antropologije*, and *Antropologija AIDS-a* by Bojan Žikić. Elena Kuneski reviews the book *The Pursuit of Oblivion, A Social History of Drugs*, by Richard Devenport-Hines.

The journal *Antropologija* comes out twice a year in electronic and hard copy, with summaries of the published work translated into English language. The goal of the respected domestic and international editorial board of the journal is to establish *Antropologija* as one of the leading journals domestically and internationally, and to contribute to the development of Serbian anthropology and related disciplines.

Vesna Trifunović

Иван Ковачевић, *Традиција модерног. Прилози историји савремене антропологије*

Српски генеалошки центар и Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду

Београд 2006. 156 стр.

Књига проф. Ивана Ковачевића – *Традиција модерног. Прилози историји савремене антропологије*, објављена као 25. издање у оквиру Етнолошке библиотеке Српског генеалошког центра, усредсређена је на разматрање токова антропологије 20. века, али и на одређене, релативно савремене тенденције у овој научној дисциплини, које аутор означава као постмодернизам.

Студија је подељена на три равноправне целине кроз које аутор компаративно сагледава „судбину“ две антропологије, једне „велике“ (америчке) и једне „мале“ (српске), указујући како на многобројне (неочекиване) сличности, тако и на разлике.

Први део књиге, који носи назив *Антропологија*, представља ауторову тежњу да укаже на проблематичност постмодернистичке тенденције да се етнографија уздигне на ниво теорије. Истичући да „теорија етнографије“ заправо никада није ни могла да буде теорија, већ само „расправа о техникама прикупљања података“, Ковачевић закључује да постмодернистичка тенденција антрополошког писања о антропологији представља „скривалицу за оне који неће да пишу антропологију“. Настављајући критику постмодерног/посткултурног приступа дисциплини, аутор се осврће на настојање да се антропологија индивидуализује, односно да се истакне улога појединца у култури. Следећи тај пут, етаблира се, сматра аутор, једна нова

„лењографија“, чији је основни задатак заступање појединачних ставова испитаника, а једини посао – директна репродукција његових исказа. Тако, антрополог постаје „савремени гуслар“, који би, кроз писање/певање појединца, уколико се овакав приступ прихвати, на тај начин могао стицати и академска звања. Таква врста писања, истиче Ковачевић, свакако може бити предмет антрополошке праксе, али као антрополошко-белетристичка биографија, а не као научни производ.

Друга целина у овој књизи, названа *Српска етнологија/антропологија*, говори о токовима ове дисциплине у двадесетом веку и, кроз разматрање друштвених околности у којима се развијала али и стагнирала, указује на финализацију процеса који аутор назива „антропологизацијом“. У посебном поглављу, под називом „Ван Генеп по други пут међу Србима“, Ковачевић показује да је једна тема одиграла пресудну улогу у коначном раскиду са неинтерпретативном и на аутоекспликацији заснованом етнологском праксом у Србији. Реч је о проучавању обреда прелаза, Ван Генеповој теоријској поставци која је у нашу земљу дошла кроз радове представника британске социо-културне антропологије. Радови на ову тему, објављени крајем седамдесетих и током осамдесетих година прошлог века довели су до напуштања приступа који је карактерисало веровање да обичаји имају оно значење „које зна свака стара баба, и коју само треба, брзо, на време, за живота питати“, чиме је дисциплина финално „сцијентификована“. Аутор се у оквиру овог дела књиге осврће и на настојање да се антропологија дефинише као „наука о човеку“, указујући да, тако схваћена, дисциплина остаје садржински испражњена и „инхерентно неинтерпретативна“.

Трећи и најобимнији део студије представља поглавље о односима српске и америчке антропологије, под називом *Српско-америчке антрополошке паралеле*. Полазећи од компаративне анализе две монографске студије – „Српско село“ америчког антрополога Џоела Халперна насловљена, и „Јарменовци“, резултат ангажовања две домаће етнологкиње Милке Јовановић и Сребрице Кнежевић – аутор истиче да обе етнографске монографије имају, заправо, велику епистемолошку сличност. Као разлог за овај релативно неочекиван закључак, Ковачевић пре свега наводи непостојање суштинске разлике између „антропологије другог“ и „нативне етнографије“, истичући да „културно порекло етнографског делатника није од пресудног значаја за крајњи производ“, с обзиром на, у том тренутку сличну, методолошку (не)-обученост српских и америчких етнографа. У даљем тексту се аутор осврће и на оно што назива читањем „две шумадијске монографије у постмодернистичком кључу“, истичући да би, према наведеном схватању, ове и сличне етнографије биле одбачене као „конструкт колонијалног, евроцентричног, елитоцентричног (...) духа“, у корист „заступничких, мултивокалних (...) рефлексивних или аутоетнографских текстова“. Ковачевић се оштро супротставља таквим тежњама, предлажући да овакве врсте етнографија треба посматрати као и сваки други историјски извор, уз нужну дозу критике и деконструкције. У завршном делу књиге, аутор, у духу америчко-српске паралеле, разматра и нове могућности за проучавање „другог“, што је некада зависило од „квантитета људи и пара“. Све бржи развој информационих технологија, међутим, данас омогућава сваком аутору из Србије да путем Интернета приступи огромним базама података о

на пример, америчкој популарној култури, без потребе за скупим и фактички неизводљивим боравком на терену у САД.

Појава књиге *Традиција модерног. Прилози историји савремене антропологије* у оквиру антрополошке продукције у Србији је значајна из више разлога. Кроз елаборацију развоја и стања етнологије/антропологије у нашој земљи, те кроз вешто преплитање ове теме са „судбином“ једне велике антропологије попут америчке, аутор указује на то да евентуално некритичко прихватање „модерних тенденција“, попут постмодернизма, може имати озбиљне последице по тешком муком сцијентификовану српску антропологију. У том смислу, полемисање са „постмодер-нистичком традицијом“ треба разумети као критички отклон према схватању да свака „иновација“ нужно мора бити и боља од онога што јој је претходило, нарочито уколико јој се приступи без познавања контекста у коме је настајала.

Иван Ђорђевић

Ivan Kovačević, *Tradicija modernog. Prilozi istoriji savremene antropologije* (Tradition of the Modern. Accounts toward the history of contemporary Anthropology)

Srpski genealoški centar i odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog Fakulteta

Beograd 2006, 156 pp.

A book by professor Ivan Kovačević, *Tradicija modernog. Prilozi istoriji savremene antropologije* is published as a 25th edition in the series of Etnološka Biblioteka (Ethnological Library) of Srpski genealoski centar. The book

discusses various anthropological perspectives and approaches during the 20th century, with a special emphasis on relatively contemporary tendencies, which the author labels as postmodernism.

The study is divided into three parts, through which the author tries to perceive the destiny of the two Anthropology: one large, American and one small, Serbian, pointing out to many (unexpected) similarities and differences.

The first part of the book is named Anthropology, and represents the author's inclination to show all the problems related to postmodernism and its tendencies to raise ethnography at the level of theory. According to Kovacevic, the theory of ethnography in effect could never become a theory in itself, but only a discussion on data gathering techniques. Furthermore, the author concludes that postmodernists tendency of anthropological writings on anthropology is "hide and seek" for those who do not want to write anthropology. Criticizing further postmodern/postcultural approach, the author discusses a tendency of individualizing anthropology, that is, placing an emphasis at an individual within his or her culture. This perspective, the author argues, creates in turn, one new "lazygraphy" whose main task is to represent individual attitudes of given informants and whose only job is to directly reproduce their testimonials. In this way, an anthropologists becomes "contemporary fiddler", which could, through writings or singing of an individual, acquire even academic titles. Such writings, stated Kovacevic, could certainly become a subject of an anthropological practice but as anthropological/non fiction biography and not as a scientific product.

The second part of this book, called Serbian ethnology/anthropology, discusses perspectives of the Serbian science

and social circumstances that generated and created particular approaches during the 20th century. Particular social circumstances influenced what the author calls “the stagnation” of Serbian ethnology/anthropology, finalizing into what is being labeled as “anthropologization”. In a separate chapter named “Van Gennep - the second time among Serbs”, the author shows how one particular subject had played the determined role in the final break-up with non-interpretative and auto-explicatory established ethnological practice in Serbia. Namely, Rites of passage, Van Gennep’s theoretical postulate came to our country via articles and work of the representatives of the British socio-cultural anthropology. These particular papers were published at the end of 1970’s and in 1980’s and have caused the abandoning of the approach which was characterized by a belief that customs have meanings that “every grandmother knows, and she should be questioned about it really fast”, which made the discipline finally scientific. In this part of the book, the author also discusses the aim to define anthropology as a science of man, pointing out that, if taken in this way, anthropology is left empty in content and non-interpretative.

The third, and the largest part of the book is dedicated to the relations of Serbian and American anthropology, and it is labeled “Serbian-American anthropological parallels”. The starting point of this analysis is a comparative study on two monographs- one by and American Joel Hallpern “Serbian Village”, and the other by two domestic ethnologists, Milka Jovanović and Srebrica Knežević “Jarmenovci”. The author emphasizes how the two monographs share in effect, a great epistemological similarity. The reason for this unexpected conclusion, Kovačević finds in similarities among “anthropology

of others” and “native ethnography”, where mutual differences are not so great. The author argues that a cultural background of an ethnographer should not be of a special importance for the final product, considering at that moment in time, methodological training or lack of it of Serbian and American ethnographers.

Furthermore, the author discusses possible readings of the “two Šumadija” monographs in postmodern fashion, emphasizing the fact that the two monographs, and many similar alike, should be rejected as products of colonial, Eurocentric, elite-centric, and other spirits, for the liberal usage of “representatives, multivocal...reflexive or auto-ethnographic manuscripts”. Kovačević is firmly opposed to this kind of tendencies, suggesting instead that these kinds of ethnographies should be perceived as any other historical source, but with necessary critique and deconstruction. In the final pages of the book, the author, in the line of the American-Serbian parallel, discusses also new possibilities for studying “the other”, that ones depended on “quantity of money and people”. The fast growing and developing field of information technology allows every author, even he or she be it from Serbia, to access via Internet to huge database on for example, American popular culture, without the need to engage in expensive and practically impossible fieldwork and USA.

The appearance of this book in the framework of anthropological production in Serbia is important for several reasons. The author rightly points out that eventual rejection of modern tendencies could have serious consequences for Serbian anthropology. In this sense, discussions with and about postmodernist tendencies should be understood as a critical shield toward understanding that every innovation must be better than its

precedent, especially so if one approaches it without the real knowledge of the context that generated it.

Ivan Djordjević

**Мирјана Ротер-Благојевић,
Стамбена архитектура Београда у
19. и почетком 20. века**

Архитектонски факултет
Универзитета у Београду, Орион арт

Београд 2006, 522 стр.

Београд, један од најстаријих градова у Европи, метропола некадашње Југославије, а пре тога и данас – Србије, познат је по честим разарањима, али и значајним обновама, захваљујући којима је мењао свој садржај, структуру и физиономију.

Период 19. и почетка 20. века обухвата историјски период у коме се Београд преображава од турске утврђене, пограничне вароши у град европских назора, са Статутом, Урбанистичким планом и развијеном грађевинском регулативом.

Овај транзициони амбијент суштински је деловао на развој архитектуре и урбанизма града, како на општем плану, тако и на појединачним примерима грађевина, првенствено оних стамбене намене. Највећи помак од Оријента ка Европи догодио се баш у стамбеној култури његових становника. Суштинске промене догодиле су се у погледу организације плана, конструкције грађевина, односно материјализације структура, инфраструктурне опремљености и естетике стамбених здања.

Монографија Стамбена архитектура Београда у 19. и почетком 20. века представља до сада најобимнију,

најцеловитију и најкомплекснију студију на ову тему, која се заснива на докторској дисертацији коју је доц. др Мирјана Ротер-Благојевић осмислила у сарадњи са недавно преминулим професором Јованом Нешковићем и ментором-професором Најом Куртовић-Фолић. Докторат представља синтезу досадашњег рада архитекте Ротер-Благојевић на пољу истраживања стамбене архитектуре, али и испитивања бројних аутора: Николе Несторовића, Богдана Несторовића, др Бранка Максимовића, Жељка Шкаламере, др Дивне Ђурић-Замоло, Гордане Гордић, др Бранка Вујовића и других.

Метод истраживања садржи упоредну анализу развоја европске и домаће градитељске праксе тога времена, праћење актуелности и савремених тенденција у тадашњој Европи, као и брзину и начин њихове примене у нашој средини.

Ново „читање“ појединачних грађевина са аспекта просторне организације, те конструктивног склопа и композиције фасаде са примењеним декоративним елементима, резултат је ауторових свеобухватних и систематских истраживања, у која је укључена и анализа грађевинског законодавства као основе за осмишљен настанак града и његових здања.

Из овога се може закључити да анализиране грађевине представљају вредну градитељску баштину, која као материјални вид културе изузетно много говори о периоду новије историје Београда.

Студија садржи предговор и пет поглавља различитог обима и садржаја: 1) Увод; 2) Урбани и архитектонски преображај Београда током 19. и почетком 20. века; 3) Анализа просторне организације стамбених зграда; 4) Архитектонско обликовање